

Sygn. akt I C 227/19

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 12 listopada 2020 r.

Sąd Rejonowy w Piszczu I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący:	sędzia Anna Lisowska
Protokolant:	sekr. sądowy Judyta Masłowska

po rozpoznaniu w dniu 27 października 2020 r. w Piszczu

sprawy z powództwa J. C.

przeciwko A. C. (1)

o zachowek

o r z e k a :

I. Zasadza od pozwanego A. C. (1) na rzecz powoda J. C. kwotę 51 000 zł (pięćdziesiąt jeden tysięcy złotych) wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 12.11.2020r. do dnia zapłaty.

II. Oddala powództwo w pozostałej części.

III. Nakazuje pobrać od pozwanego A. C. (1) na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego w Piszczu kwotę 1 275 zł (jeden tysiąc dwieście siedemdziesiąt pięć złotych) tytułem części brakującej opłaty od pozwu oraz kwotę 1 706,71 zł (jeden tysiąc siedemset sześć złotych 71/100) tytułem brakujących zaliczki.

IV. Zasadza od pozwanego A. C. (1) na rzecz powoda J. C. kwotę 7 692 zł (siedem tysięcy sześćset dziewięćdziesiąt dwa złote) tytułem zwrotu kosztów procesu.

Sygn. akt I C 227/19

UZASADNIENIE

J. C. wystąpił z powództwem przeciwko A. C. (1) o zachowek. Zażądał zapłaty na swoją rzecz kwoty 51 000 złotych tytułem zachowku po zmarłym A. C. (2) wraz z ustawowymi odsetkami od dnia doręczenia wezwania do zapłaty. Nadto wniósł o zasądzenie od pozwanego kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych.

W uzasadnieniu podniósł, że ojciec powoda, spadkodawca A. C. (2) zmarł 26 marca 2018 roku. Nie pozostawił po sobie testamentu. Sąd Rejonowy w Piszczu I Wydział Cywilny stwierdził, że spadek po A. C. (2) nabyli na podstawie ustawy jego żona A. C. (3), córka T. M., syn J. C. oraz syn A. C. (1) po 1/4 części. Są to jedyni spadkobiercy po zmarłym spadkodawcy.

Powód wskazał, że pomimo, iż spadkodawca nie pozostawił testamentu i miało miejsce dziedziczenie ustawowe, spadek w wyniku darowizny uczynionej przed śmiercią spadkodawcy na podstawie aktu notarialnego zawartego z

dnia 15 marca 1999 roku przed notariuszem J. S. faktycznie przypadł w całości pozwanemu, albowiem na podstawie przedmiotowej umowy darowizny spadkodawca darował cały majątek pozwanemu jako swojemu synowi, w skład którego wchodzi gospodarstwo rolne składające się z działek o numerach ewidencyjnych (...), które to działki zgodnie z wykazem zmian gruntowych w chwili obecnej mają numery ewidencyjne: (...) o łącznej powierzchni 22,9700 ha, w chwili obecnej 22,6647 ha, położone w miejscowości T. w gminie P., powiat (...), dla którego Sąd Rejonowy w Piszku IV Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą KW nr (...).

Powód wskazał, iż niejednokrotnie wskazywał, że chce dochodzić swoich uprawnień z przepisów o zachowku.

W ocenie powoda majątek spadkowy przekazany w drodze darowizny pozwanemu jest wart 815 000 złotych, na którą to kwotę składa się wartość zabudowanego gospodarstwa rolnego położonego w miejscowości T. w gminie P. o łącznej powierzchni 22,6647 ha. Do obliczenia wartości powód przyjął, że średnia cena za hektar ziemi rolnej w województwie (...) według GUS wynosi około 36 000 złotych. Przyjmując, iż majątek ten był własnością spadkodawcy, zachówek powoda od tej kwoty, zgodnie z art. 991 k.c. wynosi 51 000 złotych.

W odpowiedzi na pozew pozwany A. C. (1) wniósł o oddalenie powództwa w całości oraz zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa prawnego, wg norm prawem przepisanych.

W uzasadnieniu przyznał, że 1999 roku wspólnie z małżonką A. C. (3) otrzymał od ojca gospodarstwo rolne. Wskazał przy tym, iż nieruchomości ta była obciążona dożywotnią służebnością osobistą na rzecz spadkodawcy, jak również innymi ograniczonymi prawami rzeczowymi. Powyższe znacząco wpływa na jej wartość przy czym zdaniem pozwanego wartość gospodarstwa winna zostać wyceniona na dzień dokonania darowizny wraz ze wszystkimi obciążeniami i na stan z tego dnia.

Sąd ustalił, co następuje:

W dniu 15 marca 1999 roku A. C. (2) oraz A. C. (3) darowali swojemu synowi A. C. (1) nieruchomości rolną zabudowaną o powierzchni 22 ha 9700 m^(2,3) składającą się z sześciu działek oznaczonych numerami: (...). Jednocześnie A. C. (1) ustanowił na rzecz A. i A. małżonków (...) dożywotnią służebność osobistą polegającą na prawie nieodpłatnego korzystania z jednego pokoju po lewej stronie przy wejściu oraz wspólnej kuchni i łazienki w opisanym wyżej domu mieszkalnym z prawem dojścia do tych pomieszczeń. Obecnie, zgodnie z wykazem zmian gruntowych, darowana nieruchomości składa się z działek o nr geod. (...). Dla przedmiotowej nieruchomości Sąd Rejonowy w Piszku prowadzi księgę wieczystą nr (...).

(okoliczności bezsporne, dowód: odpis treści księgi wieczystej (...) k. 201-205; kserokopia umowy darowizny k. 192-195v)

W dniu 26 marca 2018 roku zmarł A. C. (2).

Sąd Rejonowy w Piszku prawomocnym postanowieniem z dnia 30 stycznia 2019 roku wydanym w sprawie I Ns 351/18 stwierdził, że spadek po A. C. (2) na podstawie ustawy nabyli żona A. C. (3) w 1/4 części, syn J. C. w 1/4 części, córka T. M. w 1/4 części oraz syn A. C. (1) w 1/4 części.

(okoliczności bezsporne, dowód: odpis postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku k. 14)

A. C. (1) zawarł związek małżeński z A. C. (4) w dniu 6 kwietnia 2002 roku.

W dniu 21 września 2007 roku A. C. (1) oraz jego żona A. C. (4) rozszerzyli obowiązującą ich majątkową wspólność ustawową małżeńską na majątek nabyty przez któregokolwiek z nich, przed zawarciem małżeństwa.

Do majątku A. C. (1) przed zawarciem małżeństwa należy gospodarstwo rolne zabudowane stanowiące działki gruntu nr (...) o łącznej powierzchni 22 6647 ha, położone w obrębie T., gmina P., powiat (...), województwo (...), dla którego Sąd Rejonowy w Piszku prowadzi księgę wieczystą o nr (...).

Wartość rynkowa nieruchomości gruntowej zabudowanej objętej księgą wieczystą nr (...) wg stanu na dzień dokonania darowizny, a według cen obecnych z uwzględnieniem służebności osobistej wynosi 880 240 złotych

(dowód: opinia biegłego sądowego z zakresu szacowania nieruchomości k. 73-136; opinia uzupełniająca biegłego sądowego z zakresu szacowania nieruchomości k. 163-174)

Sąd zważył, co następuje:

W świetle art. 991 § 1 k.c., zstępnym, małżonkowi oraz rodzicom spadkodawcy, którzy byliby powołani do spadku z ustawy, należą się, jeżeli uprawniony jest trwale niezdolny do pracy albo jeżeli zstępny uprawniony jest małoletni – dwie trzecie wartości udziału spadkowego, który by mu przypadął przy dziedziczeniu ustawowym, w innych zaś wypadkach – połowa wartości tego udziału, czyli tzw. zachówek.

Zgodnie z art. 993 k.c. w zw. z art. 994 § 1 k.c., przy obliczaniu zachowku dolicza się do spadku darowizny uczynione przez spadkodawcę, za wyjątkiem: drobnych darowizn, zwyczajowo w danych stosunkach przyjętych, oraz darowizn dokonanych przed więcej niż dziesięciu laty, licząc wstecz od otwarcia spadku, na rzecz osób niebędących spadkobiercami albo uprawnionymi do zachowku.

Zgodnie z treścią art. 995 § 1 k.c. wartość przedmiotu darowizny oblicza się według stanu z chwili jej dokonania, a według cen z chwili ustalania zachowku.

W przedmiotowej sprawie bezspornie ustalono, że po spadkodawcy nastąpiło dziedziczenie ustawowe.

W niniejszej sprawie również bezspornie ustalono, że jedynym majątkiem spadkodawcy było gospodarstwo rolne ówczesnie składające się z działek o numerach ewidencyjnych (...) o powierzchni 22 9700 ha, a obecnie działki gruntu o numerach ewidencyjnych (...) o łącznej powierzchni 22 6647 ha, położone w obrębie T., gmina P., powiat (...), województwo (...), dla którego Sąd Rejonowy w Pizzu prowadzi księgę wieczystą o nr (...). którą to nieruchomość spadkodawca w dniu 15 marca 1999 roku darował swojemu synowi A. C. (1) w zamian za dożywotnią służebność osobistą. Przypadająca pozwanemu nieruchomość bez wątpienia podlega doliczeniu do spadku przy obliczaniu zachowku w niniejszej sprawie.

Wartość przedmiotowej nieruchomości według stanu z chwili jej dokonania, a według cen z chwili ustalania zachowku, wobec braku zgodnego w tym zakresie stanowiska stron Sąd ustalił w oparciu o opinię biegłego sądowego z zakresu szacowania nieruchomości, P. S., który stwierdził, że z uwzględnieniem służebności osobistej wartość ta wynosi 880 240 złotych (k.73-136). W opinii uzupełniającej biegły podtrzymał swoje stanowisko i rzeczowo odniósł się do zarzutów pełnomocnika pozwanego (k. 163-174). Sąd pominął wniosek pozwanego o ustną opinię uzupełniającą biegłego na podstawie art. 235² § 1 pkt 5 k.p.c. uznając go za zmierzający jedynie do przedłużenia postępowania.

Z uwagi na powyższe Sąd w pełni podzielił opinię podstawową i uzupełniającą biegłego P. S.. W ocenie Sądu są to opinie jasne i pełne, w przejrzysty sposób wyjaśniające wszystkie istotne okoliczności oraz uzasadniające przedstawione w nich wnioski i dokonane wyliczenia, a równocześnie są poparte wiedzą i doświadczeniem zawodowym biegłego.

Spadkodawca był współwłaścicielem nieruchomości na prawie wspólności ustawowej majątkowej małżeńskiej, a więc w udziale po 1/2 części każdy z nich, wobec czego wartość majątku darowanego przez ojca stron pozwanemu wynosi 440 120 złotych (880 240 zł : 2 = 440 120 zł), natomiast wartość udziału spadkowego powoda J. C. po ojcu (po 1/4 części) wynosi 110 030 złotych (880 240 zł : 4 = 110 030 zł).

W myśl art. 991 § 1 k.c. każdemu z powodów należny jest zachówek w wysokości połowy wartości udziału spadkowego, a zatem 55 015 złotych (110 015 zł : 2 = 55 015 zł).

Mając na uwadze powyższe, uznając, że powód ma prawo żądać od pozwanego zachowku po zmarłym ojcu oraz, że do spadku winna być zaliczona darowizna dokonana przez spadkodawcę w dniu 15 marca 1999 roku na rzecz pozwanego,

Sąd na podstawie powołanych na wstępie przepisów zasądził od pozwanego A. C. (1) na rzecz powoda J. C. kwotę 51 000 złotych wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 12 listopada 2020 roku (to jest od dnia wydania wyroku) do dnia zapłaty i oddalił powództwa w pozostałym zakresie.

W tym miejscu wskazać należy, że sąd jest związany granicami żądania powództwa i nie może dysponować przedmiotem procesu przez określenie jego granic niezależnie od zakresu żądania ochrony przez powoda. Sąd nie może zasądzić ponad żądanie, a więc uwzględnić roszczenia w większej wysokości niż żądał powód, również wtedy, gdy z okoliczności sprawy wynika, że powodowi przysługuje świadczenie w większym rozmiarze. Nie można wyrokować co do przedmiotu, który nie był objęty żądaniem, czyli zasądzić coś innego niż strona żądała.

Odnosząc się do zasądzonych odsetek należy wskazać, iż powód nie wskazał daty od jakiej odsetki miałyby być zasądzone. Wskazał jedynie, że żąda odsetek ustawowych od dnia doręczenia wezwania do zapłaty, jednak nie udowodnił, że takie wezwanie zostało wystosowane i doręczone pozwanemu.

Abstrahując od powyższego Sąd przyjął stanowisko, że skoro ustalenie wartości spadku w celu określenia zachowku oraz obliczenie zachowku następuje według cen z chwili orzekania o roszczeniu o zachowku, to odsetki od tak ustalonego świadczenia pieniężnego powinny być naliczane dopiero od daty wyrokowania w sprawie, skoro dopiero z tym momentem roszczenie o zapłatę – tak ustalonej kwoty – stało się wymagalne (por. uchwała Sądu Najwyższego 7 sędziów z dnia 26 marca 1985 r., III CZP 75/84, Lex nr 3078, wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 18 listopada 1997 r., I ACa 690/97, Lex nr 34066, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 grudnia 1999 r., I CKN 248/98, Lex nr 898244, uchwała Sądu Najwyższego z dnia 6 września 1994 r., III CZP 105/94, OSNCP 1995 z. 2, poz. 26, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 lutego 2000 r., II CKN 725/98, Lex nr 40488, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 maja 2005 r. I CK 765/04, Lex nr 180835, wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 9 września 2009 r., VI ACa 286/09, Lex nr 1120244, wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 15 lutego 2012 r., I ACa 1121/11, Lex nr 1133334).

W związku z powyższym Sąd oddalił powództwo w zakresie żądania odsetek od dnia doręczenia wezwania o zapłatę i zasądził odsetki od dnia wyrokowania tj. od dnia 12 listopada 2020 roku.

O kosztach procesu Sąd rozstrzygnął w oparciu o przepisy rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U. z 2015 r., poz. 1800 ze zm.) oraz art. 98 k.p.c., zgodnie z którym strona przegrywająca sprawę obowiązana jest zwrócić przeciwnikowi na jego żądanie koszty niezbędne do celowego dochodzenia praw i celowej obrony. W tym przypadku jest to kwota 5 400 złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego, kwota 17 złotych tytułem zwrotu opłaty od udzielonego pełnomocnictwa, kwota 1 275 złotych tytułem zwrotu opłaty sądowej od pozwu oraz kwota 1 000 złotych tytułem zwrotu wydatków na opinię biegłego. Ponadto Sąd na podstawie art. 113 ust. 1 ustawy z dnia 28.07.2005r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych nakazał pobrać od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego w Pieszku kwotę 1 706,71 zł tytułem zwrotu części wydatków na opinie biegłych oraz kwotę 1 275 złotych tytułem opłaty sądowej od pozwu, od uiszczenia której powód został zwolniony.